

Sygn. akt: IV U 463/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2017r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Kowal

Protokolant: protokolant sądowy Marta Szmela

po rozpoznaniu w dniu 4 października 2017r. w Rzeszowie

sprawy z wniosku (...)w P. z siedzibą w W. Oddział (...) w R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym i ustalenie podstawy wymiaru składek

na skutek odwołania (...)w P. z siedzibą w W. Oddział (...) w R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

z dnia 06.02.2017r., nr (...)

I. **zmienia w części zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z dnia 06.02.2017r., nr (...) w ten sposób, iż stwierdza, że A. K., jako zleceniobiorca u płatnika składek (...)w P. z siedzibą w W. Oddział (...) w R. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w następujących dniach: 05.02.2011r., 20.06.2011r., 30.06.2011r., 21.12.2011r. oraz z tytułu zawartych umów o dzieło z dnia 10.03.2011r., których przedmiotem było: opracowanie prac egzaminacyjnych i testów na kursie „Podstawy rachunkowości” (umowa o dzieło nr (...)) oraz udział w komisji egzaminacyjnej na kursie „Podstawy rachunkowości” (umowa o dzieło nr (...)) oraz stwierdza brak podstaw do ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w powyższych zakresach,**

II. **w pozostałym zakresie odwołanie oddala,**

III. **znosi wzajemnie w części koszty postępowania między stronami; w pozostałym zakresie kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego nie obciąża wnioskodawcy(...)w P. z siedzibą w W. Oddział (...) w R..-**

SSO Agnieszka Kowal

Sygn. akt IV U 463/17

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 17 października 2017 r.

Decyzją z dnia 6 lutego 2017 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. stwierdził podleganie przez A. K. obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w dniach 5 lutego 2011 r., 16 lutego 2011 r., od 21 lutego do 29 kwietnia 2011 r., 9 maja 2011 r., 16 maja 2011 r., 23 maja 2011 r., 30 maja 2011 r., 6 czerwca 2011 r., 13 czerwca 2011 r., 20 czerwca 2011 r., 30 czerwca 2011 r., od 9 września do 4 października 2011 r.

r., od 12 października 2011 r. do 26 maja 2012 r. jako zleceniobiorca u płatnika składek (...)w P., Oddział Okręgowy w R., ustalając jednocześnie podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia oraz na ubezpieczenie zdrowotne.

Powołując się na ustalenia kontroli, ZUS wskazał w uzasadnieniu powyższej decyzji, że płatnik we wskazanych datach zawarł z A. K. umowy o dzieło, przedmiotem których było przeprowadzenie na wniosek zamawiającego wykładów, poprawa prac egzaminacyjnych, prowadzenie konsultacji dla członków (...), opracowanie pracy kontrolnej i opracowanie testów, udział w komisji egzaminacyjnej, wykonanie odczytów. Zdaniem organu rentowego powyższe umowy noszą jednak znamiona umów o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy o zleceniu.

Odwołując się następnie do przepisów art. 627 kc i 734 §1 kc Zakład stwierdził, że cechy zawartych z w/w umów o dzieło pozwalają na zakwalifikowanie ich jako umów zlecenia głównie ze względu na fakt, iż zobowiązanie polegało na starannym działaniu, w oderwaniu od rezultatu. Powyższego nie zmienia fakt, że wykonawca opracowywał program zajęć dostosowany do uczestników wykładu, gdyż przygotowanie programu szkolenia było czynnością konieczną, mającą charakter pomocniczy i przygotowawczy i nie może być on utożsamiany z dziełem. Również umowy zawarte na takie czynności jak udział w komisjach egzaminacyjnych, opracowanie prac egzaminacyjnych, testów są w istocie umowami o świadczenie usług, gdyż są to umowy starannego działania.

Podniesiono też, że wola stron umowy nie może zmieniać ustawy i strony nie mogą zaliczyć do umów o dzieło zobowiązania, którego przedmiotem nie jest dzieło w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł płatnik składek (...)w P. z siedzibą w W. Oddział (...) w R. podnosząc, że błędne są ustalenia organu rentowego przyjmujące, iż w istocie zawarte z A. K. umowy stanowią umowy zlecenia. Zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego a to art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 2, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 ust. 2, art. 18 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z 13 października 1998 r. a także art. 81 ust. 1 i ust. 6 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych z 27 sierpnia 2004 r. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, albowiem zakwestionowane przez Zakład umowy o dzieło, przygotowane oraz wygłoszone w ich ramach wykłady autorskie przez wykonawcę spełniały wymogi umów o dzieło, a tym samym wykonawca nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

W uzasadnieniu powyższego odwołujący się podkreślał, że wykłady miały niestandardowy i niepowtarzalny charakter, spełniały kryteria twórczych oraz indywidualnych utworów oraz stanowiły utwory w myśl przepisów prawa autorskiego, gdyż zamawiający chciał uzyskać rezultat będący wynikiem umiejętności, specjalistycznej wiedzy i doświadczeń osobistych przyjmującego zamówienie. Bezsprzecznie rezultaty umów o dzieło następowały już w chwili wygłoszenia wykładów.

Na okoliczność charakteru zawartych umów oraz wykonania i odbioru dzieła odwołujący się wnosił o dopuszczenie dowodów z dokumentów w postaci umów, sprawozdań, rachunków i o przesłuchanie stron.

Domagał się zmiany zaskarżonej decyzji w całości przez ustalenie, że A. K. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu w okresach wskazanych w decyzji jako zleceniobiorca i zasądzenia na swą rzecz kosztów postępowania.

W odpowiedzi na odwołanie (...) Oddział w R. wniósł o jego oddalenie podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji. Raz jeszcze podkreślił, że zatrudnienie A. K. nie nosiło cech stanowiących o istnieniu umów o dzieło. Sporne w sprawie umowy były umowami starannego działania a nie umowami rezultatu i w konsekwencji stanowią dla wykonawcy tytuł obowiązkowych ubezpieczeń społecznych: emerytalnego, rentowych, wypadkowego.

Sąd zawiadomił A. K. o toczącym się postępowaniu lecz nie zgłosiła ona swego przystąpienia do sprawy w charakterze zainteresowanego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

(...)w P. z siedzibą w W. posiada swój Oddział (...) w R.. Zgodnie art. 5 ust. 1 Statutu (...) jednoczy ono i zrzeka osoby zajmujące się rachunkowością bądź dziedzinami pokrewnymi – w trosce o umożliwienie im pozyskiwania wiedzy i umiejętności oraz doskonalenia kwalifikacji niezbędnych dla wykonywania zawodu zgodnie z przepisami prawa, profesjonalnymi standardami, dobrą praktyką i zasadami etycznymi oraz przy poszanowaniu interesu publicznego. Swoje cele realizuje między innymi poprzez prowadzenie działalności oświatowej w zakresie przygotowania do zawodu oraz innych form działalności edukacyjnej, informacyjnej i konsultacyjnej w celu ustawicznego doskonalenia kwalifikacji z dziedziny rachunkowości i dziedzin pokrewnych – art. 6 Statutu.

Oddział (...) prowadzi kilkustopniowe kursy dla księgowych, które kończą się egzaminami i uzyskaniem certyfikatu, prowadzi szkolenia specjalistyczne dla członków (...), konsultacje, odczyty oraz szkolenia na zlecenie podmiotów zewnętrznych. Wykłady, szkolenia, odczyty prowadzi specjaliści posiadający dużą wiedzę teoretyczną i znaczne praktyczne doświadczenie zawodowe. Jednym z takich specjalistów była A. K.. W czasie w sprawie spornym dyrektorem biura Oddziału (...) była K. B..

Wykłady i odczyty obejmowały przekazanie uczestnikom szkoleń, słuchaczom wiedzy z zakresu księgowości, rachunkowości z uwzględnieniem bieżących przepisów regulujących te kwestie. Prowadzący przygotowywali konspekty, niekiedy prezentacje multimedialne, które stanowiły dokumentację przeprowadzenia wykładu, odczytu. Wykłady te były powielane, powtarzane z dostosowaniem do zmian regulacji prawnych.

Przeprowadzenie egzaminów obejmowało opracowanie zadań: testów i zadań sytuacyjnych i uczestnictwo w egzaminie. Poprawa prac egzaminacyjnych polegała na ocenie prac pod względem zrozumienia tematu i zaproponowanych rozwiązań. Od konkretnie poprawionej pracy strony przewidziały wynagrodzenie. Od ocen uczestnicy egzaminów mogli się odwołać, ocena była weryfikowana i egzaminujący w razie potrzeby zobowiązani byli do uzasadnienia swej oceny.

(...)w P. Oddział w R. zawarło z A. K. umowy nazwane umowami o dzieło w dniach:

- 1 lutego 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – przeprowadzenie wykładów na kursie Specjalista ds rachunkowości w R., ustalone wynagrodzenie wynosiło 32 godz. x 200 zł = 6 400 zł, umowa wykonana w okresie od 21 lutego 2011 r. do 26 kwietnia 2011 r.

- 1 lutego 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – przeprowadzenie wykładów na kursie Specjalista ds rachunkowości w K., ustalone wynagrodzenie wynosiło 32 godz. x 200 zł = 6 400 zł, umowa wykonana w okresie od 22 lutego 2011 r. do 27 kwietnia 2011 r.

- 1 lutego 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – przeprowadzenie wykładów na kursie Specjalista ds rachunkowości w T., ustalone wynagrodzenie wynosiło 32 godz. x 200 zł = 6 400 zł, umowa wykonana w okresie od 23 lutego 2011 r. do 29 kwietnia 2011 r.

- 4 lutego 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – poprawa prac egzaminacyjnych na kursie Akademia Rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 300 zł, umowa wykonana w dniu 5 lutego 2011 r.

- 16 lutego 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – przeprowadzenie wykładu w rozumieniu praw autorskich podczas seminarium Inwentaryzacja, ustalone wynagrodzenie wynosiło 1 600 zł, umowa wykonana w dniu 16 lutego 2011 r.

- 1 marca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – konsultacji dla członków Stowarzyszenia za I kwartał 2011, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w okresie od 7 do 24 marca 2011 r.

- 10 marca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – udział w komisji egzaminacyjnej na kursie Podstawy rachunkowości, poprawa testów, poprawa prac egzaminacyjnych, ustalone wynagrodzenie wynosiło 630 zł, umowa wykonana w dniu 10 marca 2011 r.

- 10 marca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – opracowanie prac egzaminacyjnych i testów na kursie Podstawy rachunkowości – I 10/10/R, ustalone wynagrodzenie wynosiło 350 zł, umowa wykonana w dniu 10 marca 2011 r.
- 24 marca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – odczytu dla członków Stowarzyszenia nt Opracowanie Polityki Rachunkowości w firmie, ustalone wynagrodzenie wynosiło 300 zł, umowa wykonana w dniu 24 marca 2011 r.
- 4 kwietnia 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – przeprowadzenie wykładów na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w dniu 4 kwietnia 2011 r.
- 11 kwietnia 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – wykładu na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w dniu 11 kwietnia 2011 r.
- 14 kwietnia 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – wygłoszenie odczytu dla członków Stowarzyszenia (...), ustalone wynagrodzenie wynosiło 300 zł, umowa wykonana w dniu 14 kwietnia 2011 r.
- 18 kwietnia 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – wykładu na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w dniu 18 kwietnia 2011 r.
- 9 maja 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – wykładu na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w dniu 9 maja 2011 r.
- 16 maja 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – wykładu na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w dniu 16 maja 2011 r.
- 23 maja 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – wykładu na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w dniu 23 maja 2011 r.
- 30 maja 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – wykładu na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w dniu 30 maja 2011 r.
- 6 czerwca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – wykładu na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w dniu 6 czerwca 2011 r.
- 13 czerwca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – wykładu na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 450 zł, umowa wykonana w dniu 13 czerwca 2011 r.
- 20 czerwca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – opracowanie pracy egzaminacyjnej na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 800 zł, umowa wykonana w dniu 20 czerwca 2011 r.
- 20 czerwca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – udział w komisji egzaminacyjnej na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 180 zł, umowa wykonana w dniu 20 czerwca 2011 r.
- 20 czerwca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – poprawa prac egzaminacyjnych na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 360 zł, umowa wykonana w dniu 20 czerwca 2011 r.
- 30 czerwca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – opracowanie prac kontrolnych na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 500 zł, umowa wykonana w dniu 30 czerwca 2011 r.
- 30 czerwca 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – poprawa prac kontrolnych na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 370 zł, umowa wykonana w dniu 30 czerwca 2011 r.

- 9 września 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – korekta materiałów dydaktycznych na kurs Specjalista ds rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 1 500 zł, umowa wykonana w okresie od 9 września do 4 października 2011 r.

- 26 września 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – przeprowadzenie wykładu w rozumieniu praw autorskich na kursie Główny księgowy, ustalone wynagrodzenie wynosiło 600 zł, umowa wykonana w dniu 26 września 2011 r.

- 12 października 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – przeprowadzenie cyklu wykładów na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 6 300 zł, umowa wykonana w okresie od 12 października 2011 r. do 18 stycznia 2012 r.

- 27 października 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – przeprowadzenie wykładu w rozumieniu praw autorskich na seminarium Inwentaryzacja, ustalone wynagrodzenie wynosiło 1 300 zł, umowa wykonana w dniu 27 października 2011 r.

- 27 października 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – odczytu dla członków Stowarzyszenia, ustalone wynagrodzenie wynosiło 300 zł, umowa wykonana w dniu 27 października 2011 r.

- 12 listopada 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – przeprowadzenie wykładów na kursie Główny księgowy, ustalone wynagrodzenie wynosiło 7 200 zł, umowa wykonana w okresie od 12 listopada 2011 r. do maja 2012 r.

- 21 grudnia 2011 r. nr (...), której przedmiotem było wykonanie dzieła – poprawa pracy kontrolnej na kursie Podstawy rachunkowości, ustalone wynagrodzenie wynosiło 360 zł, umowa wykonana w dniu 21 grudnia 2011 r.

A. K. z tytułu wskazanych wyżej umów osiągnęła przychód zgodnie z przedłożonymi rachunkami. Z tytułu zawartych umów Stowarzyszenie nie dokonało zgłoszenia w/w do ubezpieczeń społecznych emerytalnego, rentowych, wypadkowego.

W dniach 22,23,24, 25 lutego 2011 r. i 1,2 marca 2011 r. ZUS przeprowadził kontrolę płatnika (...)w (...) Oddział (...) w R. między innymi w zakresie prawidłowości i rzetelności obliczania składek na ubezpieczenia społeczne. Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2007 r. do 30 listopada 2010 r.

W kwietniu, maju i czerwcu 2016 r. Zakład przeprowadził kolejną kontrolę płatnika – (...) Oddział (...). Zakres kontroli był tożsamy przy czym objęła ona okres od stycznia 2011 r. do grudnia 2011 r. W uwzględnieniu wyników przeprowadzonej kontroli ZUS w dniu 6 lutego 2017 r. wydał zaskarżoną w sprawie decyzję.

(dowód: zeznania świadka A. K. k. 31 – 37, protokół rozprawy z 7.07.2017 r. w sprawie toczącej się przez SO w Rzeszowie o sygn. akt IV U 462/17 z zeznaniami D. S. k. 39, protokół rozprawy z 4.10.2017 r. w sprawie toczącej się przez SO w Rzeszowie o sygn. akt IV U 462/17 z zeznaniami świadka K. S. k. 39, kserokopia Statutu (...) k. 39, kopia protokołu kontroli k. 39, dokumentacja w aktach ZUS)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o powołane dowody. Oparł się na dowodach z dokumentów obejmujących postępowanie kontrolne prowadzone u płatnika składek i wydane w sprawie decyzje oraz dokumentach przedłożonych do akt w toku postępowania sądowego. Nadto Sąd oparł się na dowodach z dokumentów w postaci protokołów rozpraw toczących się przed Sądem Okręgowym w Rzeszowie w sprawie o sygn. akt IV U 462/17 zawierających zeznania świadków – K. S., która zajmowała stanowisko dyrektora Oddziału (...) oraz świadka D. S., z którą również (...) zawierało umowy o dzieło na prowadzenie wykładów, odczytów i egzaminów. Treść i forma dokumentów nie budziły wątpliwości a strony nie wnosiły do postępowania dowodowego zastrzeżeń.

Okoliczności w sprawie istotne ustalono również w oparciu o dowody osobowe. Przesłuchano w sprawie świadka A. K. – członka (...), która przedstawiła jasną i konkretną wersję zdarzeń, okoliczności zawierania umów, sposobu ich

wykonywania i dokonywanych rozliczeń. Ocena zaś natury stosunków prawnych - charakteru umów łączących strony należy do Sądu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia czy A. K. posiadała tytuł do objęcia jej obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym ze względu na zatrudnienie przez płatnika składek (...)w (...) Oddział (...) w R. na podstawie umowy zlecenia. Niewątpliwie bowiem między stronami doszło do podpisania umów określonych jako umowy o dzieło, które jednak w przekonaniu organu rentowego nie skutkowały powstaniem takiego stosunku cywilnego a właściwym jest jego zakwalifikowanie jako umów o świadczenie usług, do których zastosowanie znajdują przepisy o zleceniu. Ocena tego zagadnienia wymaga poczynienia ogólnych rozważań dotyczących kwalifikowania umów w razie wątpliwości z jakim rodzajem umowy faktycznie mamy do czynienia.

Jak wynika bowiem z treści art. 6 ust. 1 pkt.4 i art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. 2017 poz. 1778) obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby świadczące pracę na podstawie umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Natomiast umowa o dzieło nie stanowi obowiązkowego tytułu ubezpieczenia społecznego.

Na wstępie już należy podkreślić, że nie ulega wątpliwości, iż o tym jaką umowę zawrzeć decydują przede wszystkim strony zgodnie z wynikającą z art. 353¹ kc zasadą swobody umów. Zasada ta polega w pierwszej kolejności na możliwości wyboru przez strony rodzaju stosunku prawnego, który będzie je łączył. Dotyczy to także wykonywania stale i za wynagrodzeniem określonych czynności, a więc stosunku prawnego określanego jako wykonywanie zatrudnienia w szerokim znaczeniu bowiem powszechnie przyjmuje się, że zatrudnienie może być wykonywane na podstawie stosunku cywilnoprawnego lub stosunku pracy. Należy jednak zauważyć, że w systemie ubezpieczeń społecznych nie są rzadkie przypadki, w których nawet zgodnie nazwana przez strony umowa nie jest tą, która stanowi tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym (por. przykładowe spory na tle kwalifikacji prawnej umów o świadczenie usług w orzecznictwie Sądu Najwyższego - wyroki: z 08.01.1999 r., II UKN 403/98, OSNP 2000/5/194; z 28.03.2000 r., II UKN 386/99, OSNP 2001/16/522; z 30.06.2000 r., II UKN 614/99, OSNP 2002/ 1/23; uchwała z 12.04.1994 r., I PZP 13/94, OSNP 1994/3/39).

Wskazać w tym miejscu należy też, że ZUS ma możliwość zakwestionowania ważności formalnie zawartej umowy na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych (por. wyrok z dnia 23.02.2005r. III UK 200/04 , OSNP 2005/18/292) w tym także przedmiotowych umów o dzieło, przy czym winien wskazać czy czyni tak gdyż zawarte umowy były pozorne w świetle treści art. 83 §1 kc a faktycznie strony zawarły umowę zlecenia czy też ich nieważność wynika z przepisu art. 58 kc. W niniejszej sprawie takiego wskazania nie zawarto lecz rzeczą Sądu było dokonanie oceny prawnej sporu zaistniałego między wnioskodawcą a ZUS.

Sąd Okręgowy pragnie też zauważyć, iż w pełni podziela wyrażone w dotychczasowej judykaturze poglądy, że czynność prawna nie może jednocześnie zmierzać do obejścia prawa (art. 58 § 1 kc) oraz być dokonana dla pozoru (art. 83 § 1 kc), przy tym, gdy umowa jest przez strony wykonywana, nie może być mowy o pozorności, co jednak nie wyklucza możliwości badania, czy zawarcie umowy nie zmierzało do obejścia prawa por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14.03.2001 r., II UKN 258/00 OSNP 2002/21/527, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.01.2010 r. I UK 261/09 Lex nr 577825. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29.03.2006 r. II PK 163/05 OSNP 2007/5-6/71: „Czynnością prawną podjętą w celu obejścia ustawy jest czynność, wprawdzie nieobjęta zakazem prawnym, ale przedsięwzięta w celu osiągnięcia skutku zakazanego przez prawo (System Prawa Prywatnego, tom 2, pod redakcją Z. Radwańskiego, Warszawa 2002, s. 227-228). Natomiast art. 83 kc charakteryzuje czynność prawną pozorną przez wskazanie trzech jej elementów, które muszą wystąpić łącznie: oświadczenie woli musi być złożone tylko dla pozoru, oświadczenie woli musi być złożone drugiej stronie, adresat oświadczenia woli musi zgadzać się na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozoru. Złożenie oświadczenia woli dla pozoru oznacza, że osoba oświadczająca wolę w każdym wypadku nie chce, aby powstały skutki prawne, jakie zwykle prawo łączy ze składanym przez nią oświadczeniem. Brak zamiaru wywołania

skutków prawnych oznacza, że osoba składająca oświadczenie woli albo nie chce w ogóle wywołać żadnych skutków prawnych, albo też chce wywołać inne, niż wynikałoby ze złożonego przez nią oświadczenia woli (por. wyrok Sądu Najwyższego z 14.03.2001 r., II UKN 258/00, OSNAPiUS 2002/21/527). Czynność zmierzająca do obejścia prawa nie może zatem być jednocześnie czynnością pozorną z tego choćby względu, że pierwsza zostaje rzeczywiście dokonana, druga zaś jest jedynie symulowana (por. wyrok NSA w Warszawie z 16.09.2004 r., FSK 488/04, Monitor Podatkowy 2005/3, s. 43).

W orzecznictwie podkreśla się także, iż pozorności umowy o pracę zachodzi także wówczas, gdy praca jest faktycznie świadczona, lecz na innej podstawie niż umowa o pracę co analogicznie można odnieść do umów o dzieło (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 05.10.2006 r., I UK 120/06, OSNP 2007/9-20/294, z dnia 05.10.2006 r., I UK 342/06, M.P.Pr. 2008/1/40, z dnia 08.07.2009 r., I UK 43/09, LEX nr 529772).

Na gruncie sporów dotyczących kwalifikowania umów cywilnoprawnych jako umów o pracę jednolicie przyjęto, że o treści stosunku prawnego łączącego strony decydują cechy charakterystyczne dla danego stosunku prawnego bez względu na nazwę umowy zawartej przez strony (por. wyroki SN: z dnia 02.9.1998 r., I PKN 293/98, OSNAPiUS 1999/18/582; z dnia 14.09.1998 r., I PKN 334/98, OSNAPiUS Nr 20/1999, poz. 646; z dnia 06.10.1998 r., I PKN 389/98, OSNAPiUS 1999/22/718; z dnia 22.12.1998 r., I PKN 517/98, OSNAPiUS Nr 2000/4/138; z dnia 12.01.1999 r., I PKN 535/98, OSNAPiUS 2000/5/175; z dnia 07.04.1999 r., I PKN 642/98, OSNAPiUS 2000/11/417). A contrario - jeżeli w treści stosunku prawnego nie przeważają cechy charakterystyczne dla danego stosunku, to nie można przyjąć, aby taki stosunek prawny łączył strony. Oceny, czy cechy charakterystyczne dla konkretnego stosunku prawnego mają charakter przeważający, należy dokonywać na podstawie wszelkich okoliczności sprawy, w tym także takich jak wola stron, wyrażona w nazwie, jaką strony nadały umowie (por. wyrok SN z dnia 05.09.1997 r., I PKN 229/97, OSNAPiUS 1998/11 /329, wyrok SN z dnia 05.12.2000 r., I PKN 127/00, OSNAPiUS 2002/15/356) Niewątpliwie te wskazówki będą pomocne także przy kwalifikowaniu umów będących przedmiotem sporu.

Umowa o dzieło określona w art. 627 kc jest typem umowy obejmującej odpłatne świadczenie usług określonego rodzaju. Elementami przedmiotowo istotnymi umowy o dzieło są określenie dzieła, do którego wykonania zobowiązany jest przyjmujący zamówienie, a także wynagrodzenia, do którego zapłaty zobowiązany jest zamawiający. Umowa o dzieło jest umową o „rezultat usługi” w szczególności w odróżnieniu od umowy o pracę i umowy zlecenia. W wypadku umowy o dzieło niezbędne jest, aby starania przyjmującego zamówienie doprowadziły w przyszłości do konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu. W wyroku z dnia 26.01.2006 r. (III AUa 1700/05, OSA 2008/3/ 5) Sąd Apelacyjny w Lublinie słusznie stwierdził, że istotą umowy o dzieło jest osiągnięcie określonego, zindywidualizowanego rezultatu w postaci materialnej lub niematerialnej. Jednym z kryteriów pozwalających na odróżnienie umowy o dzieło od umowy o świadczenie usług jest możliwość poddania umówionego rezultatu sprawdzianowi na istnienie wad fizycznych. Kodeks cywilny w art. 627 kc nie określa szczegółowo podstawowego przedmiotu świadczenia takiej umowy, przy czym należy przyjąć, że wykonanie oznaczonego dzieła jest zwykle określonym procesem pracy, którego celem jest doprowadzenie do efektu uzgodnionego przez strony w momencie zawierania umowy. W wypadku rezultatu materialnego to rzecz przedstawia samoistną wartość, dla której osiągnięcia strony zawiązały umowę.

Od umowy zlecenia umowę o dzieło odróżnia konieczność jej sfinalizowania w każdym wypadku konkretnym i sprawdzalnym rezultatem, za który przysługuje wynagrodzenie. Obowiązek osobistego wykonania dzieła przez przyjmującego zamówienie będzie miał w odniesieniu do umowy o dzieło mniejsze znaczenie, jeżeli rezultat końcowy zostanie osiągnięty. W wypadku umowy zlecenia rezultat nie jest elementem koniecznym, występuje natomiast jako zasada obowiązku osobistego spełnienia świadczenia przez zleceniobiorcę, z uwagi na osobiste zaufanie między stronami. Zlecenie w podstawowej konstrukcji normatywnej odnosi się jedynie do dokonania określonej czynności prawnej i nie musi być odpłatne (zob. np. M. Gersdorf, Umowa o pracę, umowa o dzieło, umowa zlecenia, Warszawa 1993, s. 65-66, 69-70).).

Na powtarzalność podejmowanych czynności w określonym przedziale czasowym jako element przemawiający za umową zlecenia a nie umową o dzieło zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 06.04.2011r. (II UK 315/10, LEX nr 885011).

Niewątpliwie uwagi te należy w całości podzielić.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy podkreślić, że strony zawarły pisemne umowy, które nazwały umowami o dzieło. W ocenie Sądu Okręgowego nie wszystkie jednak z zawartych umów zmierzały do uzyskania określonego rezultatu - dzieła lecz raczej do starannego wykonania wskazanych czynności takich jak przeprowadzenie i realizacja wykładów, zwłaszcza cyklu wykładów, odczytów, konsultacji, korekta materiałów dydaktycznych w ramach prowadzonych przez Stowarzyszenie szkoleń i seminariów wewnętrznych i zewnętrznych.

Płatnik składek w złożonym odwołaniu podnosił, że wykłady miały charakter niestandardowy, niepowtarzalny, stanowiły niejako indywidualne dzieła naukowe, miały charakter prezentacji własnych koncepcji wykonawcy jako autora. Zauważyć w tym miejscu należy, że tylko gdy przedmiotem umowy jest utwór naukowy chroniony prawem autorskim, jego zamówieniu tradycyjnie odpowiada umowa o dzieło (por. wyrok Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2014 r. II UK 420/13 lex nr 1480060). Przedmiotem zaś prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia tzw. utwór - ustawa z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory: wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe będące wynikiem podjętej działalności o charakterze naukowo-dydaktycznym, kartograficzne, programy komputerowe, plastyczne, fotograficzne, architektoniczne, muzyczne itp. Utwór taki z chwilą jego powstania na podstawie umowy o dzieło autorskie, staje się przedmiotem ochrony przewidzianej w przepisie art. 1 wskazanej ustawy. Umowa taka winna jednak spełniać wymogi pozwalające na jednoznaczną jej ocenę jako umowy o znaczeniu prawno-autorskim. Przedmiot takiej umowy musi stanowić dzieło w znaczeniu specjalnym będącym utworem, a więc przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze. Sama umowa natomiast powinna ponadto określać rodzaj utworu, sposób jego ustalenia, metody jego rozporządzania, tzw. pola eksploatacji jak i ustalać wynagrodzenie. Powyższe elementy są istotne dla ustalenia powstania dzieła w znaczeniu autorskim na co zwracał uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18.06. 2003 roku (sygn. akt II CKN 269/01, OSNC 2004/9/142).

Czy zatem wykłady i odczyty, konsultacje, korekta materiałów, których dokonywała A. K. zawierają w sobie cechy wskazane wyżej? Zdaniem Sądu – nie. Jak podano wcześniej, przedmiotem prawa autorskiego może być wykład o charakterze niestandardowym, niepowtarzalnym, spełniającym kryteria twórczego i indywidualnego utworu naukowego. Czyli musi stanowić przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze - być utworem w rozumieniu prawa autorskiego. Natomiast ochronie prawa autorskiego nie podlegają działania o charakterze odtwórczym, polegające na wykonywaniu czynności wymagających określonej wiedzy i zdolności do jej przekazania, a takie czynności właśnie wykonywała A. K.. Wykłady, odczyty, konsultacje, korekta materiałów przygotowanych przez inne osoby nie stanowiły przekazu określonej myśli intelektualnej twórcy – w/w lecz stanowiły przekaz posiadanej, nabytej wcześniej wiedzy z uwzględnieniem doświadczenia z pracy zawodowej. Nie stanowiły tworu nowatorskiego. A. K. była zobowiązana do przekazania wiedzy w celu lepszego przygotowania zawodowego słuchaczy, czy też w przypadku korekty materiałów do skontrolowania treści materiałów ze standardami i zasadami księgowości i rachunkowości. Przedmiotem umów w szczególności jednak nie był rezultat w postaci przyswojenia wiedzy przez słuchaczy, uczestników szkoleń lecz właśnie przekazanie wiedzy w drodze wykładu, odczytu, konsultacji jako środka przekazu, przy zachowaniu należytej staranności wykładowcy.

W takich okolicznościach nie tworzyła ona indywidualnie oznaczonego dzieła czy utworu, lecz podejmowała staranne czynności w celu przekazania określonej wiedzy i realizacji wcześniej ustalonego planu zajęć. Skoro działania jej ewoluowały w zależności od potrzeb i zdolności uczniów, nie sposób jest w tym przypadku mówić o uzgodnionym utworze, będącym przejawem twórczej działalności w/w.

Taka forma prowadzenia zajęć nie może być uznana za umowę o dzieło albowiem nie wynikał z niej obiektywnie uchwytny i pewny rezultat. Treścią, sensem zawartych umów o wykłady, odczyty nie było osiągnięcie materialnego rezultatu czy też pomyślnego wyniku podejmowanych czynności gdyż przy tego typu usługach nie jest to możliwe. Przyjmujący zamówienie przeprowadzenia wykładów, odczytów, konsultacji zobowiązywał się jedynie do starannego działania czyli starannego przeprowadzenia wszystkich czynności niezbędnych do zrealizowania zajęć lecz – co oczywiste - nie przyjmował na siebie odpowiedzialności za ich rezultat. Z tak określonego celu umowy – szkolenie ustalonej grupy osób - nie mógł wynikać obiektywnie osiągalny i pewny rezultat. Chodziło więc o wykonanie określonej czynności bez względu na to, jaki rezultat czynność ta przyniesie. Zatem przedmiotem umów była określona czynność, a nie jej wynik, co przesądza o ich kwalifikacji jako umów starannego działania - umów o świadczenie usług - art. 750 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18.04.2012 r., II UK 187/11, OSNP 2013/9 -10/115 oraz z dnia 13.06.2012 r., II UK 308/11, lex 1235841) z dnia 28.08.2014r. II UK 12/14, lex 1521243).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do przywołanego wyżej wyroku z dnia 28.08.2014r. przedmiot umowy o dzieło może być określony w różny sposób i różny może być stopień dokładności tego określenia, pod warunkiem że nie budzi on wątpliwości, o jakie dzieło chodzi, zatem nie można uznać za dzieło czegoś, co nie odróżnia się w żaden sposób od innych występujących na rynku rezultatów pracy - materialnych bądź niematerialnych, gdyż wówczas zatraciłby się indywidualny charakter dzieła. Dzieło nie musi wprawdzie być czymś nowatorskim i niewystępującym jeszcze na rynku, jednak powinno posiadać charakterystyczne, wynikające z umowy cechy, umożliwiające zbadanie, czy dzieło zostało wykonane prawidłowo i zgodnie z indywidualnymi wymaganiami bądź upodobaniami zamawiającego. Trzeba też mieć na względzie, że stosunek prawny wynikający z umowy o dzieło nie ma charakteru zobowiązania trwałego (ciągłego). Przedmiotem umowy o dzieło jest doprowadzenie do weryfikowalnego i jednorazowego rezultatu, zdefiniowanego przez zamawiającego w momencie zawierania umowy..

Dlatego też umów, których przedmiotem było przeprowadzenie przez A. K. wykładu, cyklu wykładów, które dodatkowo rozciągnięte były w czasie, odczytu, konsultacji, sprawdzenia -korekty materiałów, nie można uznać za umowy o dzieło. Wbrew stanowisku odwołującego się płatnika składek o zakwalifikowaniu tych umów jako umów o dzieło nie mogą przesądzać też sporządzone przez nią konspekty, prezentacje, „metodyki”, które były w rzeczywistości elementem umożliwiającym prawidłowe wywiązanie się z procesu przekazywania wiedzy, materiałami poglądowymi, sposobem prowadzenia zajęć. Taki sposób działania, prowadzenia zajęć nie może być rozumiany jako realizacja oznaczonego dzieła w rozumieniu kodeksu cywilnego ani tym bardziej prawa autorskiego.

Inaczej natomiast sytuacja przedstawia się wobec umów, których przedmiotem był udział w komisji egzaminacyjnej związany z przygotowaniem, opracowaniem materiałów egzaminacyjnych – zadań i testów, prac kontrolnych i poprawa prac egzaminacyjnych. Tym samym opracowane pytania i zadania można uznać za konkretne wytwory myśli A. K., opracowane przez nią indywidualne utwory a więc dzieła. Poprawa zaś prac egzaminacyjnych polegała na ocenie prac pod względem zrozumienia tematu i zaproponowanych rozwiązań, czyli wykonaniu konkretnego zadania, sprawdzenia testów, co stanowiło rezultat umowy. Efekt umowy był sprawdzalny, weryfikowalny, poprawione prace stanowiły dzieło. Tym samym w obu tych przypadkach mamy ważne umowy o dzieło, tak jak zdefiniował i zakwalifikował je odwołujący się.

Uczyniwszy powyższe ustalenia i zważania Sąd Okręgowy doszedł do przekonania o potrzebie zmiany w trybie art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 kpc zaskarżonej w sprawie decyzji ZUS z 6 lutego 2017 r. poprzez stwierdzenie, że A. K. jako zleceniobiorca u płatnika składek (...)w P. z siedzibą w W. Oddział (...) w R. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w dniach 5 lutego 2011 r., 20 czerwca 2011 r., 30 czerwca 2011 r., 21 grudnia 2011 r. oraz z tytułu zawartych umów z dnia 10 marca 2011 r., których przedmiotem było opracowanie prac egzaminacyjnych i testów i udział w komisji egzaminacyjnej, co powoduje brak podstaw do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia w tych okresach.

W pozostałym zaś zakresie w myśl art. 477¹⁴ § 1 kpc odwołanie zostało oddalone jako bezzasadne. Aprobując przywoływane orzecznictwo, należy jednoznacznie wskazać, że jak zostało ustalone w toku niniejszego postępowania,

A. K. w pozostałych przypadkach zawieranych umów na przeprowadzenie wykładów, odczytów, konsultacji, korekty materiałów dydaktycznych wykonywała pracę na podstawie umów o świadczenie usług, do której na podstawie art. 750 kc miały odpowiednie zastosowanie przepisy o umowie zlecenia.

Umowy o dzieło z nią zawarte miały charakter czynności pozornej co skutkuje ich nieważnością a w miejsce nieważnych umów należy uznać istnienie ważnych umów zlecenia stanowiących tytuł do objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi – tak jak zasadnie uczynił to ZUS w zaskarżonej decyzji.

Orzeczenie kosztach w zakresie uwzględnionej części odwołania znajduje oparcie w treści art. 100 kpc, zaś w części w jakiej odwołanie zostało oddalone w treści art. 102 kpc i zasadzie słuszności. Na powyższe wpływ miało: zmiana zasad postępowania organu rentowego w stosunku do prowadzonego wcześniej postępowania kontrolnego i oceny kwestii umów o dzieło oraz automatyzm działania ZUS, który wszystkie sporne w sprawie umowy zakwalifikował jako umowy, do których stosuje się przepisy o zleceniu a także brak złej woli po stronie odwołującego, przekonanie o prawidłowości działania., zwłaszcza w uwzględnieniu wyników kontroli Zakładu przeprowadzanych za wcześniejsze okresy.